

Omsorg på obekväm arbetstid

Plan mot kränkande behandling 2025/2026

Innehållsförteckning

1	Grunduppgifter.....	4
2	Förskolans och skolans uppdrag.....	5
2.1	Barnen och elevernas delaktighet.....	5
2.2	Vårdnadshavarnas delaktighet	5
2.3	Personalens delaktighet	5
2.4	Förankring av planen.....	5
3	Utvärdering.....	6
3.1	Utvärdering av fjolårets plan	6
3.1.1	Resultat av utvärderingen av fjolårets plan	6
3.2	Årets plan	6
4	Kartläggning	8
4.1	Kartläggningsmetoder.....	8
4.2	Områden som berörs av kartläggningen	8
4.3	Hur personalen har involverats i kartläggningen	9
4.4	Hur barn och föräldrar har involverats i kartläggningen.....	9
4.5	Resultat	10
4.6	Analys.....	10
5	Främjande och förebyggande utvecklingsinsatser	13
5.1	Kommande utvecklingsinsatser	13
5.1.1	Normer och värden	13
6	Akuta situationer - rutiner vid anmälan om kränkningar, diskrimineringar och trakasserier.....	15
6.1	Barn, elever och vårdnadshavare	15
6.2	Personal anmäler kränkning	15
6.3	Rutiner för när barn och elever kränker varandra.....	15
6.3.1	Utred vad som hänt	15
6.3.2	Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna.....	15
6.3.3	Följ upp och utvärdera	16
6.3.4	Dokumentera	16
6.4	Rutiner när barn eller elev kränks av personal - utredning	16
6.4.1	Utred vad som hänt	16
6.4.2	Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna.....	16
6.4.3	Följ upp och utvärdera	16

6.4.4 Viktigt att dokumentera	17
7 Begrepp	18
7.1 Diskriminering.....	18
7.2 Direkt diskriminering	18
7.3 Indirekt diskriminering.....	18
8 Trakasserier och kränkande behandling	19
8.1 Trakasserier.....	19
8.2 Kränkande behandling.....	19
8.3 Sexuella trakasserier	19
9 Repressalier	20
10 Diskrimineringsgrunder	21
10.1 Kön.....	21
10.2 Könsidentitet eller könsuttryck	21
10.3 Etnisk tillhörighet.....	21
10.4 Religion eller annan trosuppfattning.....	22
10.5 Funktionsnedsättning.....	22
10.6 Sexuell läggning	22
10.7 Ålder	23

1 Grunduppgifter

Nattis verksamhetsform är pedagogisk omsorg.

Ansvariga för planen är personal på Nattis samt chef för pedagogisk omsorg.

Vår vision

På Nattis ska inget barn bli diskriminerat, trakasserat eller utsatt för kränkande behandling.

2 Förskolans och skolans uppdrag

Varje förskola och skola ska se till att varje verksamhet arbetar målinriktat mot kränkande behandling av barn och elever. Det innebär att varje förskola och skola ska

- Sätta in åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling
- Varje år upprätta en plan mot kränkande behandling
- Involvera barn och elever i det förebyggande arbetet, bland annat med att kartlägga tryggheten på förskolan och skolan för att ta fram planen
- Leva upp till handlingsplikten

2.1 Barnen och elevernas delaktighet

Barnen är delaktiga genom samtal i vardagen om förhållningssätt.

2.2 Vårdnadshavarnas delaktighet

Vårdnadshavare görs delaktiga på föräldramöte samt i dagliga samtal.

2.3 Personalens delaktighet

All personal är med i utformningen av planen genom att kontinuerligt diskutera dessa frågor på APT och utvecklingsdagar.

2.4 Förankring av planen

Planen finns på Nattis hemsida, den finns också utskrivet och hänger i hallen. Vi förankrar den på arbetsplatsträffar, utvecklingsdagar och föräldramöten.

3 Utvärdering

3.1 Utvärdering av fjolårets plan

Vi har reviderat den via diskussioner i arbetslaget. Delaktiga är all personal samt rektor.

Vi reflekterar över vilka mål vi har uppnått och vilka som eventuellt inte har nåtts. Personalen och jag diskuterar varför vissa mål uppnåddes medan andra inte gjorde det – var det resurser, metoder eller tid som saknades?

Vi funderar över följande frågor:

- Vilka delar av planen fungerade bra?
- Vilka metoder kändes mest effektiva?
- Var fanns det utmaningar eller hinder?

3.1.1 Resultat av utvärderingen av fjolårets plan

Under vår senaste utvärdering av planen mot kränkande behandling har vi sett positiva resultat kring trygghet för både vårdnadshavare och personal. Majoriteten uttrycker att de känner sig trygga i vår miljö på Nattis och upplever att vi arbetar förebyggande och lyhörda för frågor om barns välbefinnande.

Dock har det framkommit vissa orosmoment kopplade till barn med utåtagerande beteenden. Flera vårdnadshavare och personal uttrycker en önskan om stärkt stöd och rutiner för att hantera dessa situationer, för att säkerställa allas trygghet och trivsel i verksamheten. Vi ser att det finns behov av att förtydliga och utveckla strategier för att bemöta utåtagerande beteenden på ett tryggt och professionellt sätt, som samtidigt värnar om barnens integritet och utveckling.

Detta är ett prioriterat område framöver, och vi kommer att inkludera vidare kompetensutveckling och konkreta handlingsplaner i vår fortsatta planering. Vi är fast beslutna att arbeta aktivt för att både vårdnadshavare och personal ska känna sig fullt trygga i att vi kan hantera utmanande situationer på ett sätt som skapar en positiv och inkluderande miljö för alla.

3.2 Årets plan

Planen utvärderas nästa gång vid APT april-26 och sedan ännu en gång i oktober.

Planen mot kränkande behandling utvärderas kontinuerligt och strukturerat genom flera kompletterande metoder som involverar både personal, vårdnadshavare och barn. Dessa metoder syftar till att säkerställa att arbetet mot kränkningar är effektivt och väl förankrat i verksamheten.

Diskussioner i arbetslaget: Vi genomför regelbundna diskussioner i arbetslaget där vi reflekterar kring observationer och erfarenheter kopplade till trygghet och kränkande beteenden. Dessa diskussioner ger oss möjlighet att identifiera eventuella förbättringsområden, samt att dela strategier och insatser som har fungerat väl. Genom arbetslagets erfarenhetsutbyte får vi ett brett perspektiv och kan säkerställa en gemensam grund i bemötandet av barnen.

Kontinuerliga samtal med vårdnadshavare: Vi värderar samarbetet med vårdnadshavare högt och strävar efter att ha en öppen dialog kring barnens trygghet och trivsel. Genom regel-

bundna och anpassade samtal har vi möjlighet att fånga upp föräldrars synpunkter och oro, samtidigt som vi kan förmedla vårt arbete och våra metoder för att främja en trygg miljö. Dessa samtal ger också vårdnadshavare en känsla av delaktighet i verksamhetens trygghetsarbete.

Trygghetsvandringar och barnintervjuer: Ett centralt inslag i vår utvärdering är arbetet tillsammans med barnen. Vi genomför trygghetsvandringar där barnen får vara delaktiga i att kartlägga miljöer där de känner sig trygga respektive otrygga. Genom att lyssna till barnens röster och perspektiv, kan vi identifiera specifika platser eller situationer som kan behöva extra uppmärksamhet. Därtill genomför vi barnintervjuer, där vi i samtal med barnen utforskar deras upplevelser av trygghet och bemötande. Dessa intervjuer ger värdefulla insikter i hur barnen själva uppfattar tryggheten och hur vi kan stärka den ytterligare.

Dessa utvärderingsmetoder är viktiga för att skapa en dynamisk och levande plan mot kränkande behandling som speglar både barnens och vårdnadshavarnas behov och perspektiv. Genom ett brett underlag från både personal, vårdnadshavare och barn kan vi säkerställa att vår verksamhet är trygg och inkluderande för alla.

Ansvariga är rektor och Nattis personal.

4 Kartläggning

4.1 Kartläggningsmetoder

Sociogram

Med hjälp av ett sociogram kan personalen kartlägga sociala relationer och gruppdynamik. Genom att exempelvis fråga barnen vem de helst leker med kan vi visualisera vilka barn som står varandra nära och vilka som eventuellt saknar nära relationer. Detta kan ge insikter om barn som riskerar att känna sig ensamma eller utanför.

Observationer

Genom att observera barnens interaktioner i olika miljöer – både inomhus och utomhus – kan personalen fånga upp situationer som kan vara riskfyllda för kränkande beteenden. Dokumenterade observationer kan användas som underlag i diskussioner och för att anpassa miljön efter barnens behov.

Trygghetsvandringar

Tillsammans med barnen kan personalen göra trygghetsvandringar, där de får visa vilka platser i förskolan de känner sig trygga på och vilka platser de upplever som otrygga. Genom att utforska deras perspektiv på trygghet i miljön får vi viktig information om hur olika platser påverkar barnens känsla av trygghet.

Barnintervjuer och samtalsstunder

Individuella eller gruppbaseade samtal med barnen, anpassade efter ålder, där vi kan ställa frågor om deras upplevelser kring trygghet och trivsel. Genom att lyssna till deras röster och upplevelser kan vi identifiera både trygga och utmanande situationer. Frågorna kan vara enkla, exempelvis: "Var tycker du om att leka?" eller "Finns det något som gör dig ledsen eller rädd här?"

Trygghetsenkäter för vårdnadshavare och personal

Enkäter ger ofta en bredare bild av både vårdnadshavares och personals upplevelser av tryggheten i verksamheten. Frågor kan handla om allt från fysiska miljön och ledarskapet till samarbete och förtroende. Med anonymitet får vi fram ärliga och viktiga synpunkter som kan hjälpa oss att identifiera behov och riskområden.

Ljus- och mörkerkarta

Med en karta över förskolan kan barn och personal markera med exempelvis grönt för trygga områden och rött för otrygga. Denna visualisering ger en snabb överblick av var eventuella problemområden finns. Vi kan också få syn på miljöer som skulle kunna göras mer inbjudande och tillgängliga för barnen.

Trivsel- och trygghetsjournal

Att föra en trygghetsjournal innebär att vi samlar observationer och anteckningar om trivsel och trygghet över tid. Här dokumenterar vi både positiva och negativa händelser, samt vidtagna åtgärder. Denna dokumentation kan vara ett värdefullt underlag för att se utvecklingen av trygghet i verksamheten och för att identifiera mönster. På Nattis görs den dokumentationen efter varje helg.

4.2 Områden som berörs av kartläggningen

Kränkande behandling, kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

4.3 Hur personalen har involverats i kartläggningen

Personalens delaktighet är central för att kartläggningen ska vara heltäckande och för att säkerställa att trygghetsarbetet genomsyrar verksamheten. Här är några sätt där vi involverar personalen:

- **Gemensam planering och målformulering**
Vi bestämmer gemensamt vilka mål vi har och vad vi vill fokusera på i trygghetsarbetet. Genom att sätta gemensamma mål blir alla mer engagerade och förstår betydelsen av kartläggningen.
- **Rollfördelning vid observationer och trygghetsvandringar**
Att rotera roller ger personalen möjlighet att se barnens beteenden från olika perspektiv och att samla en varierad bild av tryggheten.
- **Reflektionsmöten**
Regelbundna möten där personalen diskuterar sina observationer och erfarenheter från dagliga aktiviteter, trygghetsvandringar eller barnintervjuer. Genom att reflektera tillsammans kan de dela insikter och identifiera gemensamma problemområden. Dessa samtal ger också utrymme att brainstorma kring lösningar.
- **Fortbildning och workshops**
För att stärka personalens förmåga att kartlägga och identifiera trygghetsproblem kan fortbildning inom barns trygghet, kränkingsfrågor och gruppdynamik erbjudas. Workshops kan också användas för att praktiskt öva på att observera och dokumentera på ett strukturerat sätt.
- **Ansvar för trygghetsjournal och dokumentation**
Personalen roterar ansvaret för att skriva i trygghetsjournalen eller sammanställa observationer från olika delar av dagen. Detta ansvar gör att de får en tydlig roll i trygghetsarbetet och ett ökat ägarskap över kartläggningen.

4.4 Hur barn och föräldrar har involverats i kartläggningen

Barnen blir involverade genom:

- Trygghetsvandringar
- Interaktiva trygghetskartor
- Barnintervjuer och samtalsstunder

Föräldrarna blir involverade genom:

- Enkäter eller frågeformulär
- Föräldramöten
- Digital feedback
- Feedbacksamtal vid lämning/hämtning
- Trygghetsutvärderingar i utvecklingssamtal

4.5 Resultat

Under kartläggningen av trygghet och trivsel på Nattis har vi samlat in synpunkter och upplevelser från barn, personal och vårdnadshavare genom trygghetsvandringar, barnintervjuer, enkäter och observationer. Nedan sammanfattas de huvudsakliga insikterna och utvecklingsområden som framkommit:

1. Barnens upplevelse av trygghet

De flesta barn känner sig trygga i verksamheten. Dock framkom att vissa barn känner sig otrygga på specifika platser, såsom hörnet vid skåpen och i korridoren mot vilorummet, där de upplever att det är mindre vuxennärvaro och att konflikter lätt kan uppstå.

2. Föräldrars syn på tryggheten

Enkätsvaren visar att en majoritet av föräldrarna känner förtroende för verksamhetens trygghetsarbete. Flera uppskattar dialogen kring barnens trivsel och tycker att personalen är lyhörd för barnens behov. Vissa föräldrar uttryckte dock en oro över utåtagerande beteenden hos några barn, vilket skapar oro för deras egna barns trygghet. Föräldrarna efterfrågar mer information om hur konflikthantering sker i praktiken och vill se ännu tydligare rutiner för att hantera kränkande beteenden.

3. Personalens observationer

Personalen upplever att tryggheten generellt är god och att barnen har positiva relationer till varandra och till de vuxna. Personalens observationer visar att otrygghet tenderar att uppstå i övergångsperioder, exempelvis vid hämtning och lämning eller i samband med måltider. Dessa situationer har identifierats som utvecklingsområden där personalnärvaro och tydligare rutiner kan stärka tryggheten. Det framkom även att personalen efterfrågar mer fortbildning i konflikthantering för att hantera utmanande beteenden på ett tryggt och enhetligt sätt.

4. Fysiska miljöaspekter

Trygghetsvandringarna och barnens feedback visar att vissa platser i miljön behöver anpassas för att öka tryggheten. Andra delar av miljön, exempelvis utemiljön, ses som en trygg plats för lek och samvaro där barnen uttrycker glädje och trivsel.

5. Sammanfattning

Resultatet av kartläggningen visar att det finns en grundläggande trygghet och trivsel på Nattis, men vissa specifika miljöer och situationer kan förbättras. Vi rekommenderar följande åtgärder:

- Ökad vuxennärvaro vid identifierade riskområden, särskilt vid övergångsperioder.
- Anpassning av den fysiska miljön i vissa delar av verksamheten.
- Fortbildning för personalen inom konflikthantering och kränkande beteenden.
- Tydligare kommunikation med föräldrarna om rutiner och arbetssätt kring trygghet och konflikthantering.

4.6 Analys

Barnens upplevelse av trygghet

Barnens upplevelse av otrygghet vid specifika platser, kan kopplas till områden där det är

färre vuxna närvarande och där barn har mindre översikt över vad som händer runtomkring. Detta indikerar ett behov av bättre struktur i miljön för att skapa tydlighet och säkerhet. Eftersom barn söker trygghet i vuxennärvaron är det viktigt att säkerställa tillräcklig bemanning och tydliga vuxenroller vid dessa platser och tidpunkter.

Föräldrarnas oro kring utåtagerande beteenden

Den oro som flera föräldrar uttryckt angående utåtagerande beteenden hos vissa barn tyder på en uppfattning om att verksamhetens rutiner för konflikthantering kanske inte är tillräckligt synliga eller tillgängliga för vårdnadshavarna. Detta behov av tydlighet kring trygghetsrutiner kan vara ett tecken på att kommunikationen mellan personal och föräldrar behöver förbättras för att skapa en känsla av transparens och trygghet. Samtidigt pekar det på att konflikthanteringen kan behöva utvecklas ytterligare, så att personalen är bättre rustad att hantera dessa situationer.

Personalens perspektiv på otrygghet i övergångssituationer

Personalen har observerat att otrygghet och konflikter oftare uppstår vid övergångar, som exempelvis vid hämtning, lämning och under måltider. Dessa situationer är vanligtvis intensiva och innebär ofta att barn flyttar sig från en aktivitet till en annan, vilket kan skapa stress och osäkerhet för dem. Detta tyder på ett behov av tydliga rutiner och strukturerade övergångar för att underlätta för barnen och skapa förutsägbarhet. Här kan ett ökat fokus på att planera och stödja dessa övergångar med en god vuxennärvaro och konkreta regler göra skillnad.

Fysiska miljöaspekter och trygghetszoner

Kartläggningen visade att vissa fysiska utrymmen behöver omstruktureras för att minska otryggheten, medan andra delar, såsom utemiljön, upplevs som positiva. Barnens behov av trygghetszoner där de känner sig både sedda och bekväma pekar på att miljöutformningen har en stor påverkan på hur de rör sig och interagerar med varandra. En omstrukturering av vissa områden kan därför vara ett avgörande steg för att förbättra både trygghet och trivsel i verksamheten. Det kan handla om att skapa öppnare ytor med bättre översikt och tydliga avgränsningar.

Fortbildningsbehov inom konflikthantering

Personalens efterfrågan på fortbildning inom konflikthantering och kränkande beteenden visar på ett behov av att stärka kompetensen för att kunna agera snabbt och konsekvent vid konfliktsituationer. Detta kan tyda på att personalen känner att de behöver fler verktyg och en enhetlig metod för att hantera konflikter på ett sätt som känns rättvist och tryggt för alla barn. Genom att erbjuda kompetensutveckling inom detta område kan verksamheten stärka sin förmåga att bemöta och förebygga otrygghet i gruppen.

Förbättrad kommunikation och delaktighet för vårdnadshavare

Föräldrarnas efterfrågan på mer information om verksamhetens konflikthantering och trygghetsrutiner antyder ett behov av en mer aktiv förädrakommunikation. Genom att involvera föräldrarna i trygghetsarbetet och göra dem delaktiga kan verksamheten bygga en starkare förtroendebas och skapa en gemensam förståelse kring arbetet för barnens trygghet. Detta kan exempelvis göras genom regelbunden information om trygghetsplanen och uppdateringar om arbetet som sker inom trygghetsfrämjande områden.

Sammanfattande slutsatser och åtgärdsförslag

Kartläggningen visar att verksamheten i stort upplevs som trygg, men att det finns utvecklingsområden kopplade till miljö, övergångssituationer och vuxennärvaro. Det framgår också att en stark och tydlig kommunikation med föräldrarna samt en utökad kompetens inom kon-

flikhantering hos personalen är viktiga faktorer för att ytterligare stärka tryggheten.

5 Främjande och förebyggande utvecklingsinsatser

5.1 Kommande utvecklingsinsatser

5.1.1 Normer och värden

En trygg och respektfull miljö dygnet runt

Nattis är en verksamhet med särskilda förutsättningar, där barn i olika åldrar vistas tillsammans under kvällar, nätter och helger. Trots dessa utmaningar präglas verksamheten av ett starkt värdegrundsarbete. Personalen arbetar medvetet för att skapa en trygg, lugn och respektfull miljö där barnen känner sig sedda, lyssnade på och inkluderade – oavsett tid på dygnet.

Åldersspridning och socialt lärande

Den stora åldersspridningen bland barnen innebär både möjligheter och utmaningar i arbetet med normer och värden. De äldre barnen får ofta en naturlig roll som förebilder, medan de yngre lär sig genom att observera och delta i gemensamma aktiviteter. Personalen är skicklig på att anpassa sitt bemötande och skapa situationer där alla barn får möjlighet att utveckla empati, ansvar och respekt för varandras olikheter.

Värdegrund i vardagliga rutiner

Eftersom mycket av verksamheten sker under omsorgssituationer – som kvällsmat, vila och nattning – är det i dessa stunder som värdegrundsarbetet blir särskilt viktigt. Personalen använder dessa tillfällen för att bygga relationer, samtala med barnen och skapa en känsla av sammanhang och tillhörighet. Det finns en tydlig medvetenhet om att varje möte är ett tillfälle att stärka barnens självkänsla och sociala utveckling.

Utmaningar och behov framåt

En utmaning är att barngrupperna kan vara stora under helger och att sammansättningen varierar, vilket kan påverka gruppdynamiken. Det kräver en hög grad av lyhördhet och flexibilitet från personalen för att upprätthålla en trygg och respektfull miljö. Det finns också ett behov av fortsatt kompetensutveckling kring hur man arbetar med normer och värden i grupper med stor åldersspridning och varierande vistelsetider.

Framåtblick

Värdegrundsarbetet på Nattis är starkt och väl förankrat i personalens förhållningssätt. För att ytterligare stärka detta område framåt kan det vara värdefullt att:

- Utveckla gemensamma rutiner och samtalsformer som främjar barnens delaktighet och inflytande.
- Utforska metoder för att arbeta med normer och värden i åldersblandade grupper.
- Fortsätta skapa forum för reflektion och erfarenhetsutbyte inom arbetslaget kring värdegrundsfrågor.

Prioriterat mål	Aktiviteter	Slutdatum	Ansvarig	Typ av åtgärd
Nattis erbjuder en trygg, lugn och omsorgsfull miljö som ersätter hemmets känsla av närhet och tillit.	Trygghetsrundor	2026-06-12		
	Skapa rutiner som främjar en trygg miljö	2026-06-30		

Prioriterat mål	Aktiviteter	Slutdatum	Ansvarig	Typ av åtgärd
Personalgruppen har ett gemensamt förhållningssätt som bygger på respekt, lyhördhet och värme i mötet med varje barn.	Gemensam värdegrundsreflektion	2026-06-11		
Barnen bemöts med förståelse för sina individuella behov och ges möjlighet att påverka sin kväll och natt.	Kvällssamtal med barnen	2026-06-30		

6 Akuta situationer - rutiner vid anmälan om kränkningar, diskrimineringar och trakasserier

Enligt Skollagen ska personalen **anmäla** till rektorn om de får veta att barn/elev känt sig kränkt. Rektorn ska i sin tur anmäla uppgifterna vidare till huvudmannen. Skyldigheten gäller inte bara vid upprepade kränkningar, utan även vid enstaka händelser. Ingen värdering av allvaret i händelsen ska göras före anmälan. Uppgifterna som anmäls ska **utredas**. En utredning ska inledas så snart någon som arbetar på förskola/skola får veta att en elev känt sig kränkt. Med utredningen som utgångspunkt ska **åtgärder** vidtas som får eventuella konstaterade kränkningar att varaktigt upphöra.

6.1 Barn, elever och vårdnadshavare

6.2 Personal anmäler kränkning

Personalen anmäler händelsen snarast (helst samma dag) i Prorenata. Rektor och huvudman får då meddelande om att anmälan gjorts.

6.3 Rutiner för när barn och elever kränker varandra

6.3.1 Utred vad som hänt

Efter anmälan om kränkande behandling ska rektor (eller den rektor utser) starta en utredning. Syftet är att samla in tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma om barnet eller eleven har blivit utsatt och vilka åtgärder som i så fall måste genomföras för att få stopp på kränkningarna.

Utredningens storlek och genomförande anpassas till det enskilda fallet. I de flesta fall ingår att fråga alla inblandade vad som har hänt, det vill säga den som upplever sig kränkt och den som kan ha utfört kränkningen. Det kan också ingå att

- fråga andra barn, elever samt personal och vårdnadshavare
- ta reda på vad som händer på sociala medier och på andra fysiska och virtuella platser där barnen eller eleverna finns
- ta hjälp av särskild kompetens, som kuratorer eller psykologer, till exempel för att göra observationer
- läsa de inblandades mejl, sms, chattkonversationer eller liknande.

Rektor måste skaffa sig en egen uppfattning om vad som har hänt. Det räcker inte att låta utredningen stanna vid att ord står mot ord.

6.3.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna

Om ett barn eller en elev har blivit utsatt för kränkande behandling är huvudmannen skyldig att snabbt vidta åtgärder. De ska leda till att kränkningarna upphör helt. Vilka åtgärder som behövs beror på vad utredningen visar.

Tänkbara åtgärder kan vara att

- samtala med barn, elever och eventuellt vårdnadshavare
- hålla ökad uppsikt, särskilt på platser och tidpunkter som har visat sig vara riskfyllda
- tilldela en assistent eller en resursperson för den eller de som kränker

- se över gruppindelningar och schemaläggning
- göra insatser med hjälp av kurator och psykolog
- genomföra disciplinära åtgärder enligt skollagen respektive de arbetsrättsliga reglerna.

6.3.3 Följ upp och utvärdera

Följ upp och utvärdera åtgärderna för att vara säker på att kränkningarna inte fortsätter. Om det visar sig att den kränkande behandlingen inte har upphört – genomförs nya eller kompletterande åtgärder för att stoppa kränkningarna.

6.3.4 Dokumentera

Hela utredningen och åtgärderna dokumenteras. Utredningen är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Genom dokumentation kan rektor och huvudmannen uppmärksamma om kränkningarna är del av ett större problem som kräver mer generella insatser.

6.4 Rutiner när barn eller elev kränks av personal - utredning

6.4.1 Utred vad som hänt

Efter anmälan om kränkande behandling ska utredningen genomföras av person utsedd av skolchef.

Syftet är att samla in tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma om barnet eller eleven har blivit utsatt och vilka åtgärder som i så fall måste genomföras för att få stopp på kränkningarna.

Utredningens storlek och genomförande anpassas till det enskilda fallet. I de flesta fall ingår att fråga alla inblandade vad som har hänt, det vill säga den som upplever sig kränkt och den som kan ha utfört kränkningen. Det kan också ingå att

- fråga andra barn, elever samt personal och vårdnadshavare
- ta reda på vad som händer på sociala medier och på andra fysiska och virtuella platser där barnen eller eleverna finns
- ta hjälp av särskilt kompetens, som kuratorer eller psykologer, till exempel för att göra observationer
- läsa de inblandades mejl, sms, chattkonversationer eller liknande.

Rektor måste skaffa sig en egen uppfattning om vad som har hänt. Det räcker inte att låta utredningen stanna vid att ord står mot ord.

6.4.2 Åtgärda och sätt stopp för kränkningarna

Om personal har utsatt ett barn eller en elev för kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier ska närmsta chef besluta om åtgärder mot denne. Beslut om arbetsrättsliga åtgärder ska alltid konsulteras med HR-avdelningen. I sådana ärenden ska skolchef informeras.

6.4.3 Följ upp och utvärdera

Följ upp och utvärdera åtgärderna för att vara säker på att kränkningarna inte fortsätter. Om det visar sig att den kränkande behandlingen inte har upphört – genomför nya eller kompletterande åtgärder för att stoppa kränkningarna.

6.4.4 Viktigt att dokumentera

Hela utredningen och åtgärderna dokumenteras. Utredningen är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Genom dokumentation kan rektor och huvudmannen uppmärksamma om kränkningarna är del av ett större problem som kräver mer omfattande generella insatser.

7 Begrepp

7.1 Diskriminering

Diskriminering är när förskola/skola på osakliga grunder behandlar ett barn/elev sämre än andra barn/elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder. Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

7.2 Direkt diskriminering

Med direkt diskriminering menas att ett barn/en elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna. Ett exempel kan vara när en flicka nekas tillträde till en förskola med motiveringen att det redan går så många flickor på den aktuella förskolan.

7.3 Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en förskola/skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringssätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar ett barn/en elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Om exempelvis alla barn/elever serveras samma mat, kan förskola/skola indirekt diskriminera de elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

8 Trakasserier och kränkande behandling

Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder.

8.1 Trakasserier

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan). Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel ”kvinnliga”, ”homosexuella” eller ”bosniska” egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad ”blatte”, ”mongo”, ”fjolla”, ”hora”, eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att ett barn/elev känner sig hotad, kränkt eller illa behandlad.

8.2 Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker ett barns/elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund.

8.3 Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier.

Sexuella trakasserier innebär oönskade och olämpliga beteenden med sexuell underton som riktas mot barn/elev. Det kan handla om fysiska, verbala eller visuella handlingar som skapar en otrygg eller obehaglig miljö.

Vuxna måste vara uppmärksamma på och agera i situationer där barnens/elevernas lek inte präglas av frivillighet, ömsesidig nyfikenhet och intresse.

9 Repressalier

Personalen får inte utsätta ett barn för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att vårdnadshavaren har anmält förskola/skola för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling.

10 Diskrimineringsgrunder

10.1 Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen att någon är kvinna eller man.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- En flicka går före en pojke i kön till en förskola med motiveringen att det redan finns en stor majoritet pojkar på förskolan. [diskriminering]
- När barnen leker på gården berättar Peter för sin förskollärare Gunilla att han vill ha en likadan röd mössa som Fatima. Han tycker att den är väldigt fin med små glitterhjärtan på. Gunilla säger skrattande ”Då kanske vi ska kalla dig för Petra, så att de andra inte tror att du är Fatima”. Hon berättar för de andra barnen om det och alla skrattar åt Peter. [trakasserier på grund av kön]
- Några elever på skolan sprider rykte om Karin, att hon betar sig som en hora och hänglar med vem som helst (sexuella trakasserier)

10.2 Könsidentitet eller könsuttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt diskrimineringslagen att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från ”det normala”.

Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Sedan ett år tillbaka markerar Erik, 5 år, tydligt att hon helst vill vara flicka och kallas hon och henne. Föräldrarna har gått med på hennes önskemål att bära klänning. En dag är Erik ledsen när pappa kommer till förskolan för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med på utflykt eftersom hon vägrade att ta på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Erik skulle byta till byxor och får svaret: ”Det får vara någon måtta med tramset.” Pappan blir också uppmanad att i fortsättningen klä Erik i ”riktiga kläder” eftersom några barn har börjat reta henne för att hon bär klänning. [diskriminering och trakasserier]
- Alex, som klär sig i kjol och klänning, blir utföst av de andra tjejerna från skolans tjejtoalett eftersom de tycker att Alex är för mycket kille för att få gå in där. (trakasserier)

10.3 Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En förskola/skola med många barn med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn när man tar in nya barn för att inte få en alltför segregerad barngrupp. [diskriminering]
- En av förskollärarna uttalar sig negativt om polacker inför barnen. I barngruppen finns det ett polskt barn som tar illa vid sig. [trakasserier]
- Maria är bäst i klassen på svenska. Hon är aktiv på lektionerna och har alla rätt på proven. Läraren vill inte ge Maria A, då svenska inte är hennes modersmål. (diskriminering)

10.4 Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning. Enligt regeringens proposition (2002/03:65) bör endast sådan trosuppfattning som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning som till exempel buddism eller ateism omfattas av diskrimineringskyddet. Andra etniska, politiska eller filosofiska uppfattningar och värderingar som inte har samband med religion faller utanför.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Axel går i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens söndagsskola. Hans dagbarnvårdare säger ”Usch, vilket trams! Ska du bli en sådan där bibelfanatiker?” [trakasserier]
- Salima blir ledsen eftersom några av de andra barnen brukar skratta åt hennes mamma som bär muslimsk huvudduk när hon kommer och hämtar henne. En av barnskötarna tröstar Salima, men vidtar inga andra åtgärder. [trakasserier]
- Läraren nekar Leila att bära huvudduk med motiveringen "Huvudduk är ett tecken på kvinnoförtryck". Det innebär att Leila utestängs från sin utbildning. (diskriminering)

10.5 Funktionsnedsättning

Med funktionsnedsättning menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Anna som har ADHD får inte börja på samma förskola som sin storebror. Kommunen, som tillämpar syskonförtur, tycker i detta fall att Anna ska börja på en annan förskola. Där finns det andra barn med samma diagnos och personalen har därför kunskap om denna. [diskriminering]
- David har muskeldystrofi som gör att han går klumpigt och ostadigt och har lätt för att falla. Några av barnen brukar reta David och kallar honom ”Snubbelfot”. Personal har hört att han blir retad, men har inte vidtagit några åtgärder. [trakasserier]
- Patrik som har ADHD, blir utkörd från klassrummet för att han inte kan sitta stilla. Han lämnar hela tiden sin plats. En dag klarar lärarvikarien inte av situationen utan skickar hem Patrik med orden "ADHD-barn borde inte få gå på högstadiet!". (diskriminering och trakasserier)

10.6 Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller hetero-

sexuell läggning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Det har gått bra på förskolan tills James äldre bror kommer på besök. Några av barnen har hört när deras storasyskon i negativa ordalag kallat James bror för bög. Nu får James inte vara med och leka eftersom han har en ”äcklig” storebror. Eftersom en av de vuxna på förskolan hör ordväxlingen utan att reagera känner James att han inte har någon att vända sig till. [trakasserier]
- Johanna är ny på förskolan och ska fylla i sitt familjetråd. Hon får en förtryckt mall där mammans och pappans namn ska fyllas i. Hon vill ha ett nytt papper med mamma och mamma, men får till svar att hon kan stryka över pappa och skriva dit ”den andra tantens” namn. [diskriminering]
- James vill inte vända sig till sin lärare eftersom läraren ser att de andra fryser ut honom, men inte gör något. (trakasserier)
- På skolan anordnas en avslutningsbal. Elin och Anna, som är ett par, får inte dansa den första uppvisningsdansen tillsammans. (diskriminering)

10.7 Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd. Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang, men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av ålder. Skyddet gäller alltså även i förskolan.

Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelse som kan vara trakasserier:

- Malte är den enda sexåringen som går kvar i förskolan och inte har börjat i förskoleklass. Det är hans föräldrar som valt det. De andra barnen retar honom ofta för det. [trakasserier]
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra papporna i hennes klass. Hon blir sårad när de andra klasskamraterna skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men det fortsätter i alla fall. (trakasserier)